

GUID

9040

Таҷрибаи пешқадам оид ба шаффофияти MOA

INTOSAI

Ҳуҷҷати
қаблии IFPP –
ин ҳуҷҷат до
таъсиси
Системаи
изҳороти
касбии

INTOSAI (IFPP) соли 2016 таҳия карда
шудааст. Бинобар ин он метавонад аз
рӯи мақсад аз Тавсияҳои нисбатан
минбаъдаи INTOSAI доир ба аудит
фарқ кунад.

Ҳуҷҷати қаблии IFPP – ин ҳуҷҷат до таъсиси
Системаи изҳороти касбии INTOSAI (IFPP)
соли 2016 таҳия карда шудааст. Бинобар ин он
метавонад аз рӯи мақсад аз Тавсияҳои нисбатан
минбаъдаи INTOSAI доир ба аудит фарқ кунад.

INTOSAI

INTOSAI, 2019

1. Пештар ҳамчун ISSAI 21 маъмул буд: Принципҳои шаффофият ва ҳисоботдиҳӣ – Принципҳо ва таҷрибаи пешқадам.
2. Соли 2010 тасдиқ карда шудааст.
3. Бо таъсиси Консепсияи изҳороти касбии Intosai (IFPP), ва ба GUID 9040 ивази номкарда- Таҷрибаи комиле мебошад, ки бо шаффофияти MOA ва тайиротҳои таҳририи соли 2019 алоқаманд аст.

GUID 9040 дар ҳамаи забонҳои расмии INTOSAI: арабӣ, англисӣ, фаронсавӣ, олмонӣ ва испанӣ дастрас аст.

МУНДАРИЧА

1. МУҚАДДИМА	4
МАҚСАД ВА ВАЗИФАҲО	4
2. ПРИНСИПҲО	5
ПРИНСИПИ 1	
МОА ӯҳдадорихои худро мутобиқи заминаи ҳуқуқие, ки ҳисоботдиҳӣ ва шаффофиятро таъмин мекунанд, иҷро мекунанд.	5
ПРИНСИПИ 2	
МОА мандат, ӯҳдадорихо, ташаббусҳо ва стратегияи худ қушода медиҳанд.	6
ПРИНСИПИ 3	
МОА стандартҳо, равандҳо ва усулҳои аудитро, ки объективӣ ва шаффоф мебошанд, қабул менамояд.	7
ПРИНСИПИ 4	
МОА стандартҳои баланди поквичдонӣ ва ахлоқро барои кормандони ҳамаи сатҳҳо истифода мебаранд.	9
ПРИНСИПИ 5	
МОА кафолат медиҳад, ки ин принципҳои ҳисоботдиҳӣ ва шаффофият ҳангоми супоридани фаъолияти худ ба ташкилотҳои дигар вайрон карда намешаванд.	10
ПРИНСИПИ 6	
МОА аз болои фаъолияти худ сарфакорона, самаранок, натиҷанок ва мутобиқи қонунҳо ва қарорҳо идора мекунад ва ба таври расмӣ аз рӯи масъалаҳои мазкур ҳисобот медиҳанд.	11
ПРИНСИПИ 7	
МОА расман оиди натиҷаҳои аудитҳои худ ва оиди хулосаҳои худ доир ба фаъолияти умумии ҳукумат ҳисобот медиҳанд.	13
ПРИНСИПИ 8	
МОА саривақт ва ба таври васеъ дар бораи фаъолияти худ ва натиҷаҳои аудит тавассути ВАО, веб-сайтҳо ва дигар усулҳо хабар медиҳанд.	15
ПРИНСИПИ 9	
МОА тавсияҳои беруна ва мустақилро барои баланд бардоштани сифати кори худ ва баланд бардоштани эътимоднокӣ ба он истифода мебаранд.	16

МАҚСАД ВА ВАЗИФАҲО

INTOSAI-P 20 – Принципҳои шаффофият ва ҳисоботдиҳӣ принципҳои шаффофият ва ҳисоботдиҳии МОА-ро пеш мебарад, то ки онҳо дар идоракунӣ ва таҷрибаи худ намуна бошанд.

Таҷрибаи пешқадам, ки дар ҳучати мазкур пешниҳод гардидааст, баъзе мисолҳои таҷрибаи МОА доир ба шаффофият ва ҳисоботдиҳӣ маҳсуб меёбанд. Барои қулайии истифодабаранда дар ҳуччати мазкур бо хати хобида 20 принципҳои *INTOSAI-P* чун қарда шудаанд.

Дастурамали мазкур ҳуччати фаъол мебошад. Бо баробари рушди таҷрибаи МОА ва таҳияи усулҳои нав, МОА бо таҷрибаи худ шинос карданро пешниҳод менамояд.

2

Принсипҳо

Принсипи 1

МОА масъулияти худро тибқи заминаи ҳуқуқие, ки ҳисоботдиҳӣ ва шаффофиятро таъмин мекунад, иҷро мекунад.

»МОА бояд қонунҳо ва қоидаҳои идоракунии дошта бошанд, ки тибқи он онҳо метавонанд масъулият ва ҳисоботдиҳӣ дошта бошанд.

»Чунин қонунҳо ва қоидаҳо одатан (1) мақоми аудиторӣ, салоҳият ва масъулият, (2) шартҳои вобаста ба таъин ва озод кардани сардори МОА ва аъзои ниҳодҳои коллегиалӣ, (3) талабот ба идоракунии оперативӣ ва молиявии МОА, (4) наشري саривақтии ҳисоботи аудиторӣ, (5) назорат аз болои фаъолияти МОА ва (6) тавозуни байни дастрасии кушода ба иттилоот ва махфияти далелҳои аудиторӣ ва дигар маълумоти МОА мебошанд.

»ТАҶРИБАИ ПЕШҚАДАМ

»Аксари вебсайтҳо сарлавҳаи " Қонунгузорӣ "ё" Мандати ҳуқуқӣ "доранд, ки дар онҳо заминаи ҳуқуқие, ки МОА дар он фаъолият мекунад, муфассал оварда шудааст ва дар баъзе ҳолатҳо ба ҳуҷҷатҳои дахлдор робитаҳои мустақим фароҳам оварда мешавад.

»Дар баъзе МОА ишораҳо дар қонунгузорӣ ба принципҳои шаффофият ва ҳисоботдиҳӣ муфассал баён карда шудаанд. Баъзе БДА ба қоидаҳои ҳисоботдиҳӣ ва шаффофият, ки ба Аудитори Генералии МОА дахл доранд, ишора мекунанд. »Қонунгузориҳои як қатор МОА дастрасии парлумонӣ ё ҷамъиятиро ба ҳуҷҷатҳои МОА пешбинӣ мекунанд. Қонунгузориҳои як МОА рӯйхати муқаммалӣ асосҳоеро пешбинӣ мекунанд, ки метавонанд иттилоотро истисно кунанд.

»Баъзе МОА Кодекси таҷрибаи пешқадами Фонди Байналмилалӣ Асёр (ХБА) дар соли 1999 –ро дар самти шаффофият дар сиёсати пулӣ ва молиявӣ ба роҳбарӣ мегирад.

ПРИНЦИПИ 2

МОА мандат, масъулият, рисолат ва стратегияи худро ифшо мекунанд

»МОА мандат, вазифа, ташкилот, стратегия ва муносибатҳояшонро бо ҷонибҳои гуногуни манфиатдор, аз ҷумла мақомоти қонунбарор ва иҷроия нашр мекунанд.

»Шартҳои таъин, дубора таъин, ба нафақа баромадан ва аз вазифа сабукдӯш кардани сардори МОА ва аъзои муассисаҳои коллегиялӣ нашр карда мешаванд.

» Ба МОА тавсия дода мешавад, ки илова бар забонҳои кишварашон маълумоти асосӣ дар бораи мандат, масъулият, рисолат, стратегия ва фаъолияти худро дар яке аз забонҳои расмии INTOSAI нашр кунанд.

»ТАҶРИБАИ ПЕШҚАДАМ

»Аксарияти МОА тафсилоти мандат, масъулият, вазифа ва стратегияи худро нашр мекунанд.

»Баъзе МОА изҳор мекунанд, ки оё онҳо ваколати комил доранд, ки дар бораи гузаронидани аудитҳо (дар он ҷое, ки мақомоти дигар барои санҷиш, ба монанди маблағҳои ғайрибуҷетӣ ва бахши амният, масъуланд) қарор қабул намоянд.

»Як МОА як силсила 'ахборот' дорад, ки ба парлумонҳо ва дигар ҷонибҳои манфиатдор кӯмак мекунад, ки кори худро аз нуқтаи назари амалӣ фаҳманд (масалан, чӣ гуна Дафтари Аудитори Генералӣ аудити самаранокиро анҷом медиҳад).

»Маълумот дар бораи баъзе МОА дар вебсайтҳои онҳо ва брошюраҳои иттилоотӣ дар бораи миссияҳо ва амалиёти онҳо бо ду ва ё зиёда забонҳои расмии INTOSAI дастрас аст.

»Баъзе МОА иттилоотро ба забонҳои ғайр аз забон (ҳо) и расмии худ пешниҳод мекунанд.

ПРИНСИПИ 3

МОА стандартҳо, равандҳо ва усулҳои аудито, ки объективӣ ва шаффоф мебошанд, қабул мекунанд.

»МОА стандартҳо ва методологияро қабул мекунанд, ки ба Принципҳои асосии аудити INTOSAI мутобиқат буда, мутобиқи Стандартҳои Байналмилалии муассисаҳои олии аудиторӣ таҳия шудаанд.

»МОА гузориш медиҳанд, ки ин стандартҳо ва методология чист ва чӣ гуна онҳо ба онҳо ҷавобгӯ мебошанд.

»МОА ҳаҷми фаъолияти аудиториро, ки дар доираи ваколатҳои худ анҷом медиҳанд, дар асоси баҳодихии хавфҳо ва банақшагирии онҳо иттилоъ медиҳанд.

»МОА ба аудитор меъёрҳоеро пешниҳод мекунанд, ки андешаҳои худро дар асоси он пешниҳод мекунанд.

»МОА ба аудитор дар бораи ҳадафҳо, методология ва натиҷаҳои аудит хабар медиҳанд.

»Натиҷаҳои аудити МОА бояд мавриди тавзеҳ ва тавсияҳо оид ба муҳокима ва посухҳои аудитор қарор гиранд.

»МОА механизмҳои самарабахши назоратӣ доранд ва дар бораи тавсияҳои худ гузориш медиҳанд, то аудиторҳо мушоҳидаҳо ва тавсияҳои онҳо, инчунин мақомоти қонунбарорро ба назар гиранд (INTOSAI-P 10 - Эълумияи Мексика оид ба Мустақилияти МОА - Принципи 7).

»Тартиботи минбаъдаи МОА ба субъекти сандашаванда имкон медиҳад, ки дар бораи чораҳои ислоҳкунанда ё чаро ягон чораи ислоҳӣ андешида нашудааст, иттилоъ диҳанд.

»МОА бояд барои фаъолияти аудиторӣ ва ҳисоботдиҳии худ як системаи мувофиқи кафолати сифатро ба роҳ монанд ва чунин система мавриди баҳодиҳии мустақили даврӣ қарор гирад.

»ТАҶРИБАИ ПЕШҚАДАМ ОООООООООООООООО

»Ҳама БДА-ҳои пурсидашуда ин принсипро истифода мебаранд. Аммо, илова бар изҳороти INTOSAI, баъзе БДА дастурҳо, дастурҳои функционалӣ, абзорҳо ва ғайра содир кардаанд.

»Дар робита ба татбиқи дақиқи тавсияҳои БДА се мисол овардан мумкин аст:

- Як БДА дар гузориши даврии худ ба Парлумон "Ҳисоботи ҳолат" -ро пешниҳод кард, ки он ҳукуматро оид ба татбиқи тавсияҳо аз аудити қаблан пешниҳодшуда ҷӣ кор кардааст;
- БДА-и дигар қисми дуҷуми ҳисоботи солонаи оммавии худро ба "Пайгирии мушоҳидаҳои БДА" мебахшад ва нишондиҳандаҳои самарабахширо, ки миқдори тавсияҳои иҷрошударо нашр мекунад, нашр мекунад.
- БДА сеюм, дар ҳисоботи солона оид ба ҳисоботи молиявии иёлот ба парлумон, ба тавсияҳои муҳимтарин, ки дар ҳама ҳисоботи аудиторӣ барои сол мавҷуданд, ишора мекунад. »Як қатор БДА: • методологияи аудити худро дар вебсайтҳои худ нашр карданд. Ба он дастурҳои аудити молиявӣ, инчунин дастурҳо ва воситаҳои функционалиии онҳо дохил мешаванд.
- дар вебсайтҳои худ рӯйхати аудити ба нақша гирифташударо оид ба иҷрои фаъолият нашр карданд.
- аз ҷумла дар ҳисоботи аудити интишоршудаи худ посухи шӯъбаи санчидашуда.
- Ҳамчунин аз ҷониби ҳамсолон давра ба давра баррасиҳои беруна дошта бошед, то ки сохтори идоракунии сифат таҳия ва самаранок кор кунад.
- БДА инчунин таҷрибаҳои аудитории худро баррасӣ мекунанд. Таҳлилҳои ҳамсолон ва хулосаҳои баррасиҳои амалӣ дар вебсайтҳои онҳо, дар ҳисоботи солонаи онҳо ё дар ҳама шакли чоп чоп мешаванд.
- Як БДА муқоисаи системавиро гузаронд, то ки дастурҳои аудити дохилӣ ISSAI-ро ба таври кофӣ инъикос кунанд.

БДА дар назди худ мақсад гузоштааст, ки дастури аудити дохилиро мутаносибан на дертар аз 12 моҳи пас аз интишори бисёр ISSAI-ҳои нав ҳамчун «ёддоштҳои озод» навосзӣ кунад.

УСУЛИ 4

БДА ба кормандони ҳама сатҳҳо меъёрҳои баланди беайбӣ ва одобро татбиқ мекунад.

»БДА дорои қоидаҳо ё кодексҳои ахлоқӣ, сиёсатҳо ва амалияҳои мебошанд, ки ба Кодекси одоби ISSAI 130 мувофиқат мекунад, ки мутобики Стандартҳои Байналмилалӣ Муассисаҳои олии аудитӣ таҳия шудаанд.

»БДА зиддиятҳои дохилии манфиатҳо ва фасодро пешгирӣ мекунад ва шаффофият ва қонуниятӣ фаъолияти худро таъмин мекунад.

»БДА дар тамоми ташкилот рафтори ахлоқиро фаъолон таълим мекунад.

»Талабот ва вазифаҳои ахлоқии аудиторҳо, адолати сулҳ (дар Суди намунавӣ), шахсони мансбдори ҳукумати ва дигарон нашр карда мешаванд.

»АМАЛИ ПЕШКАДАМ

БДА як қатор арзишҳо ва қоидаҳои ахлоқӣ ва рафтори касбиро қабул мекунад, ки қисми онҳоро роҳнамоӣ мекунад.

БДА принципҳои иқтисодӣ, шаффофият ва меъёрҳои олии ахлоқии идоракунии молиявиро риоя мекунад.

Як БДА ҳарчанд сафар ва меҳмоннавозии роҳбари БДА ва роҳбарияти олитро дар вебсайти худ нашр мекунад.

Дар ду БДА, аудитор дар оғози ҳар як аудит аудиторияи эҳтимолии ихтилофи манфиатҳоро имзо мекунад, ки онро роҳбарияти олит арзёбӣ ва ҳал карда метавонад.

Ба ҳамин монанд, як қатор БДА оинномаи ахлоқро барои магистратҳояшон қабул карданд ва комиссияи этика таъсис доданд.

Баъзе БДА вазифадор аст, ки аъзои худро аз фаъолиятҳои, ки ба он пайванди шахсӣ доранд, боздорад.

Яке аз БДА дар гузориши аудитории худ вазъиятеро, ки дар он ҷо ихтилофи манфиатҳо мавҷуд аст ва қадимҳои БДА барои қарор додани иштироки қарорҳои роҳбарикунанда ва дастрасӣ ба ҳуҷжатҳо ё фаъолияти марбут ба аудит ошкор кард. Дар баъзе ҳолатҳо, вазифаҳои ахлоқӣ аз савганд ёд кардани савганд ва бақайдгирии эълomiaҳо дар бораи мерос мебошанд.

УСУЛИ 5

БДА қарор медиҳад, ки ин принципҳои ҳисоботдиҳӣ ва шаффофият ҳангоми аутсорсинги фаъолияти худ вайрон карда нашаванд.

»БДА бояд қарор диҳад, ки қарордодҳои аутсорсинг ба ин принципҳои ҳисоботдиҳӣ ва шаффофият ҳалал нарасонанд.

»Гузариши коршиносӣ ва фаъолияти аудиторӣ ба ташкилотҳои беруна, ҷамъиятӣ ва хусусӣ, масъулияти БДА мебошад ва бо сиёсати ахлоқӣ (хусусан бархӯрди манфиатҳо) ва сиёсати беайбӣ ва мустақилият танзим карда мешавад.

»АМАЛИ ПЕШКАДАМ

»Қоидаҳои шартномавӣ аз ҷониби баъзе БДА ба таври возеҳ муайян карда шудаанд, аз ҷумла эълумияи ихтилофи манфиатҳои эҳтимолӣ аз ҷониби коршиносони беруна.

»Як БДА дар вебсайти худ ҳамаи шартномаҳоеро, ки беш аз 10000 доллари ИМА бастаанд, нашр мекунад.

УСУЛИ 6

БДА фаъолиятшонро аз ҷиҳати иқтисодӣ, самарабахш, муассир ва мутобиқи қонунҳо ва қоидаҳо идора мекунад ва дар ин бора дар назди мардум ҳисобот медиҳад.

»БДА амалияҳои оқилонаи идоракуниро, аз ҷумла назорати мувофиқи дохилиро аз болои идоракунии молиявӣ ва амалиёт нигоҳ медоранд. Ин метавонад аудити дохилӣ ва дигар тадбирҳоро дар бар гирад.

»Ҳисоботи молиявии БДА нашр ва ба онҳо аудити мустақили беруна ё баррасии парламонӣ дода мешавад.

»БДА амалиёт ва фаъолияти худро дар тамоми соҳаҳо, аз қабилӣ аудити молиявӣ, аудити мутобиқат, фаъолияти ҳуқуқӣ (БДА дар шакли суд), аудити иҷро, баҳодиҳии барномаҳо ва хулосаҳо дар бораи фаъолияти ҳукумат арзёбӣ ва ҳисобот медиҳанд.

»БДА малакаҳо ва малакаҳои заруриро барои иҷрои кори расидан ба рисолати худ ва иҷрои масъулиятҳои онҳо нигоҳ медоранд ва инкишоф медиҳанд.

»БДА бучети умумии худро нашр мекунад ва дар бораи пайдоиши манбаъҳои молиявии худ (тақсимои парламонӣ, бучаи умумӣ, вазорати молия, агентҳои пардохтҳо) ва ҷи гуна истифода шудани ин захираҳо ҳисобот медиҳад.

»БДА самаранокӣ ва самаранокии маблағҳои худро чен мекунад ва ҳисобот медиҳанд.

»БДА инчунин метавонад кумитаҳои аудиториро, ки аз аксарияти аъзои мустақил иборатанд, барои баррасӣ ва саҳмгузорӣ дар равандҳои идоракунии молиявӣ ва ҳисоботи онҳо истифода барад.

»БДА метавонад нишондиҳандаҳои амалиро барои арзёбии арзиши кори аудиторӣ ба парламент, шаҳрвандон ва дигар ҷонибҳои манфиатдор истифода барад.

»БДА аёнияти оммавӣ, натиҷаҳо ва таъсири худро тавассути алоқаи беруна назорат мекунанд.

»АМАЛИ ПЕШКАДАМ

»Як қатор БДА бисёр мисолҳои нишондиҳандаҳои фаъолияти худро пешниҳод мекунанд.

»Якчанд БДА дар ин мавзӯ ҳисоботи оммавӣ мебароранд. »Баъзе нишондиҳандаҳои корбарӣ истифода мешаванд:

"Шумораи ҳисоботҳо дар бораи иҷро (фаъолият)

- Дарачаи иҷрои нақшаи аудити БДА
- Суръати татбиқи тавсияҳо.
- Фоидаҳои молиявӣ / ғайримолиявӣ, ки дар натиҷаи тавсияҳои БДА ба даст омадаанд
- Шумораи шаҳодатҳо / презентатсияҳо дар назди парламент / конгресс
- Саривақтӣ ба охир расидани ҳисоботи аудиторӣ

»Як қатор БДА аз алоқаҳои беруна, аз қабилӣ машваратҳои вебсайтҳо, пурсишҳои ҷонибҳои манфиатдор, фарогирии ВАО истифода мебаранд.

• барномаи ҳатмии омӯзишӣ дошта бошанд, то ки кормандон малака ва дониши мувофиқро барои гузаронидани корҳои аудиторӣ дошта бошанд.

• бо муассисаҳои касбӣ шартномаҳои расмӣ таълимӣ доранд.

• Ҳисоботи солонаи натиҷагирӣ, ки як қатор нишондиҳандаҳо ва натиҷаҳо дар бар мегирад, дар як саҳифа интишор карда шавад, ки дар он дастовардҳо барои сол ва самтҳои беҳтаршавиро нишон диҳед.

Ҳисобот ҷадвали гардиширо нишон медиҳад, ки ҳадафҳо ва натиҷаҳои воқеии солро нишон медиҳад. Намунаҳои нишондиҳандаҳои самарабахшӣ суръати иҷрои тавсияҳо ва шумораи шунавониҳо ва брифингҳои парлумониро дар бар мегиранд. Маълумоти дигар дар ин гузориш натиҷаҳои пурсишҳои ҷонибҳои манфиатдор (парлумонҳо, шӯъбаҳои ҳукуматӣ ва корпоратсияҳои ҷамъиятӣ), нишондиҳандаҳои молиявии хароҷоти амалиётӣ, ҷубронпулӣ ва фоидаҳо ва ҳисоботи молиявии санчидашударо дар бар мегирад.

»Баъзе БДА кумитаи аудит ва хавф доранд.

»Як БДА ҳадафҳои иҷрошударо дар асоси арзёбии беруна барои намуна гузоришҳо муқаррар мекунад. Ҳисоботи БДА ба парлумон дар бораи шикоятҳо ва санчишҳои иҷро аз ҷониби коршиносони шинохтаи академӣ арзёбӣ карда мешавад. Мутахассисони соҳаи алоқаи беруна сифати презентатсияро дар ҳисоботҳо арзёбӣ мекунанд. БДА дар ҳисоботи солонаи худ дар бораи ҳадафҳои иҷро ҳисобот медиҳад.

УСУЛИ 7

БДА ба таври оммавӣ дар бораи натиҷаҳои аудити худ ва натиҷаҳои худ дар бораи фаъолияти умумии ҳукумат ҳисобот медиҳанд.

»БДА натиҷаҳои худ ва тавсияҳои худро дар асоси натиҷаҳои аудит нашр мекунад, агар онҳо тибқи қонунҳо ва қоидаҳои махсус махфӣ ҳисобида нашаванд.

»БДА дар бораи пайгирии тавсияҳои худ гузориш медиҳанд.

»БДА, ки ҳамчун суд таъсис дода шудаанд, дар бораи таҳримҳо ва ҷаримаҳо нисбати муҳосибон ё мудирон гузориш медиҳанд.

»БДА инчунин ба таври оммавӣ дар бораи натиҷаҳои умумии аудит, ба монанди иҷрои умумии буҷети давлатӣ, вазъи молиявӣ ва амалиёт, инчунин пешрафти умумии идоракунии молиявӣ ва дар ҳолати зарурии заминаи ҳукукии худ, қобилияти касбӣ гузориш медиҳанд.

»БДА бо кумитаҳои дахлдори парлумонӣ робитаҳои мустақкам доранд, то ба онҳо дар бехтар кардани фаҳмиш ва андешидани чораҳо оид ба ҳисобот ва хулосаҳои аудиторӣ мусоидат кунанд.

»АМАЛИ ПЕШКАДАМ

»БДА (судҳо ё дигар моделҳо) дар бораи шумораи ҷиноятҳои эҳтимолии ҷиноятӣ, ки дар баррасиҳои онҳо муайян карда шудаанд, гузориш медиҳанд.

»Аксари БДА-ҳои баррасишуда зарурати ҳисоботи оммавӣ дар бораи натиҷаҳои аудити худ ва мавҷудияти нашрияҳои дигарро эътироф мекунанд. Ин нашрияҳо бо меъёрҳои гуногун ҷустуҷӯ кардан мумкин аст: солҳо, агентҳои / муассисаҳо, мавзӯ ва ғайра.

»Баъзе БДА ҳисоботи мухтасар пешниҳод мекунанд. Як вебсайти БДА "Навсозиҳои почтаи электронӣ" -ро пешниҳод мекунад, ки ҳангоми обуна дастрасӣ ба почтаи электрониро ба нашрияҳои охири БДА таъмин мекунанд.

»Дар аксари кишварҳо, сардори БДА натиҷаҳои ҳисоботҳои худро (ҳама ё баъзеҳо) ба кумитаҳои парламент пешниҳод мекунад ва дар баъзе кишварҳо ба подшоҳ ё президент.

»Дар як БДА, роҳбари он ҳар сол якҷоя бо гурӯҳҳои манфиатдори беруна (қонунгузор, сатҳи иҷроияи ҳукумат, мушовирон ва мэрҳо) шахсан бо гурӯҳҳои оид ба натиҷаҳои худ ва таҳлили натиҷаҳои аудит ҳамкорӣ мекунад. Ҳамин БДА инчунин ба кумитаҳои ҳисобҳои давлатӣ роҳбарӣ ва омӯзишро оид ба идоракунии молиявӣ медиҳад, то онҳо ҳисоботи аудиториро беҳтар фаҳманд ва беайбии худро дар масъалаҳои марбут ба субъектҳои санҷидашуда баланд бардоранд.

»Як қатор БДА ба аъзои нави кумитаҳои парламонӣ номаҳо мефиристанд, ки дар он ҳолатҳои сабт карда мешаванд, ки ҳукумат чораҳо андешидааст, тавре ки дар ҳисоботи аудити қаблӣ тавсия додаанд. Ин кор пас аз ҳар як интихобот, бо назардошти он, ки шумораи зиёди аъзои нави парламон вучуд доранд.

»Роҳбари БДА мулоқотҳои расмӣ ва ғайрирасмиро мунтазам бо раисон ва аъзои кумитаҳои парламон, инчунин бо муовинони вазирони ташкилотҳои тафтишшуда баргузор мекунад. Ин вохӯриҳо ба роҳбари БДА имконият фароҳам меорад, ки нақш ва мандати БДА-ро шарҳ диҳад ва ниёзҳои кумитаҳои гуногун ва мушкилоту хатарҳои дучоршавандаро беҳтар дарк кунад. "Як БДА ба вакилони парламон дастуреро бо номи "Шарҳи хароҷоти давлатӣ" пешниҳод кард, то ба онҳо дар баррасии бучаи ҳукумат кумак кунад. Роҳнамо кӯшиш мекунад, ки ин равандро тоза кунад ва саволҳои тавсияшударо барои вакилони парламон дар бар гирад, ки ба шӯъбаҳо ва агентҳои мурочиат кунанд.

»Баъзе БДА озодона дар бораи лоиҳаи буча изҳори назар мекунанд.

»Баъзе БДА озодона дар бораи лоиҳаи буча изҳори назар мекунанд.

»Баъзе БДА ҳуқуқ доранд, ки дар бораи лоиҳаи буча изҳори назар кунанд.

УСУЛИ 8

БДА фаъолияту натиҷаҳои аудиторӣ саривақт ва васеъ тавассути васоити ахбори омма, вебсайтҳо ва дигар воситаҳо муошират мекунад.

»БДА бо ВАО ё дигар шахсони манфиатдор дар бораи фаъолият ва натиҷаҳои аудит ошкоро тамос мегиранд ва дар арсаи ҷамъият намоёнанд.

»БДА тавачҷӯҳи оммавӣ ва илмиро ба натиҷаҳои муҳимтарини худ ташвиқ мекунад.

»Иқтибосҳо аз ҳисоботҳои аудиторӣ ва қарорҳо, илова бар забонҳои кишвар, бо яке аз забонҳои расмии INTOSAI дастрас мебошанд.

»БДА саривақт санҷишҳо мегузaronанд ва ҳисобот медиҳанд. Агар шаффофият ва ҳисоботдиҳӣ баланд бардошта шаванд, агар натиҷаҳои аудит ва маълумоти марбут ба он кӯҳна набошанд.

»Ҳисоботҳои БДА тавассути васоити мухталиф барои омма дастрас ва фаҳмо мебошанд (масалан, хулосаҳо, графикаҳо, презентатсияҳои видеоӣ, пресс-релизҳо).

»БЕХТАРИН АМАЛ

»Ҳисоботҳои БДА дар вебсайтҳои худ дастрасанд.

»БДА пас аз интишори гузориши аудиторӣ барои аниқтар қардани он конфронсҳои матбуотӣ баргузор мекунад мундариҷаи он.

»БДА нисбати ҷомеаи шаҳрвандӣ фаъоланд. Як қатор БДА мутахассисони алоқаро барои баррасии гузоришҳои худ истифода мебаранд, то бо забони содда ва содда навишта шаванд.

»Як БДА як портали маркази расонаиро барои рӯзноманигорон ва дигарон пешниҳод мекунад, ки дар бораи БДА маълумот, инчунин релизҳо, изҳоротҳо, баромадҳо ва маълумоти заминаҳои марбутро, агар мавҷуд бошанд.

»Яке аз БДА сарлавҳаи монандро пешниҳод мекунад. Варақаҳои матбуотӣ, баромадҳо, тезисҳо ва мақолаҳо барои ҳар як нашрияи БДА дастрасанд.

»Як БДА як котиби махсуси матбуотӣ дорад, ки барои ВАО дастрас аст. Ғайр аз он, БДА мунтазам бо васоити ахбори омма мулоқот мекунад, то ба онҳо дар фаҳмидани ҳисоботи аудиторӣ кӯмак расонад, то онҳо мақолаҳои худро дуруст ва дар заминаи дуруст нашр кунанд.

»Роҳбари як БДА мунтазам бо рӯзноманигор дар як нишасти матбуотӣ пас аз наشري ҳисоботи аудиторӣ барои мусоҳибаҳои инфиродӣ мулоқот мекунад. Роҳбари БДА инчунин бо парлумонҳо мулоқот карда, бучаи БДА-ро шарҳ медиҳад ва ҳисоботи онро дар бораи нақшаҳо ва афзалиятҳо, инчунин ҳисоботи онҳоро дар бораи фаъолият ва амалияи идоракунӣ муҳокима мекунад.

УСУЛИ 9

БДА барои беҳтар кардани сифат ва эътимоди кори худ аз машваратҳои беруна ва мустақил истифода мебаранд.

»БДА ба Стандартҳои байналмилалии институтҳои олиии аудити рӯя мекунад ва барои омӯзиши муттасил бо истифода аз маслиҳат ё таҷрибаи ҷонибҳои хориҷӣ саъй мекунад.

»БДА метавонад арзёбии мустақили беруна оид ба иҷрои онҳо ва риояи онҳо ба стандартҳоро талаб кунад. Бо ин мақсад, онҳо метавонанд аз хулосаи коршиносон истифода баранд.

»БДА метавонад коршиносони берунаро барои машварати мустақили коршиносон, аз ҷумла дар масъалаҳои техникий марбут ба аудит истифода барад.

»БДА ба таври омивӣ дар бораи баррасиҳои ҳамсолон ва баҳодиҳии беруна гузориш медиҳад.

»БДА аз аудитҳои муштарак ё параллелӣ манфиат гирифта метавонад. »БДА тавассути баланд бардоштани сифати кори худ метавонанд ба рушди касбии менечменти молиявӣ саҳмгузор бошанд.

»БЕХТАРИН АМАЛ

Як қатор БДА баррасӣ карда шуданд ва натиҷаҳо дар вебсайтҳои онҳо нашр карда шуданд. БДА аз як қатор кумитаҳо бо аъзои беруна маслиҳат мегиранд.

Ин аъзоҳо коршиносони дорои таҷрибаи дахлдор мебошанд, ба монанди намояндагони пешбари гурӯҳҳои экологӣ, ҷомеаи илмӣ, мансабдорони собиқи ҳукумат ва ширкатҳои баҳисобгирии бахши хусусӣ.

БДА аз баррасии ҳамсолон (дар соҳаҳо, аз ҷумла масъалаҳои техникий марбут ба аудит) ё алоқаи академикӣ, меъёргузорӣ: системаҳои иттилоотӣ ва ҳисобҳои актуарӣ истифода мебаранд.

Якчанд БДА дар аудити муштаракӣ экологӣ иштирок мекунад. БДА-и дигар аудити худро ба мунтазамӣ азназаргузаронии мустақили техникий аз ҷониби Шӯрои миллии назоратии мустақили аудиторӣ ва санчиши иҷроии он ба ҳайати байналмилалии баррасии ҳамсолони БДА мегузаронад.

Як қатор БДА санчишҳои муштаракро бо БДА-и дигар қаламравҳои дигар, бо ҳадафҳо, меъёрҳо ва барномаҳои алоҳидаи аудит мегузаронанд.

Бюроҳои аудиторӣ ба мақомоти алоҳидаи қонунгузорӣ ба таври инфиродӣ ҳисобот медиҳанд. Намунаҳои чунин аудити муштарак масъалаҳои бумӣ, аз қабилӣ хидматрасонӣ ба кӯдакон дар мамнӯъгоҳҳо ва бахши тандурустӣ аз рӯи нишондиҳандаҳои фаъолиятро дар бар мегиранд.

Як БДА як комиссияи мустақил таъсис дод, то амалияҳои муҳити зист ва рушди устуворро баррасӣ кунад ва тавсия диҳад, ки чӣ гуна амалияҳо тақвият дода шаванд.

Як БДА барои гузаронидани "идоракунии умумии сифат" ё "тафтиши муштариён" аз ҷумла як мушовири беруна истифода мебаранд, аз ҷумла мусоҳибаҳо бо менечерони баландпоя ва алоқаҳои асосӣ дар вазоратҳои санчидашуда, мақомоти давлатӣ ва дигар ҷонибҳои манфиатдор.

Баъзе БДА барои беҳтар кардани сифати кор бо донишгоҳҳо робита доранд. Баъзе БДА механизмҳои расмӣ доранд, ки тавассути онҳо мардум метавонанд шикоятҳо ва пешниҳодҳои мушаххасро дар мавриди санчишҳо ирсол кунанд.